

Kalorimetriás módszerek a liposzómák vizsgálatában

- DSC : differential scanning calorimetry
- ITC : isothermal titration calorimetry

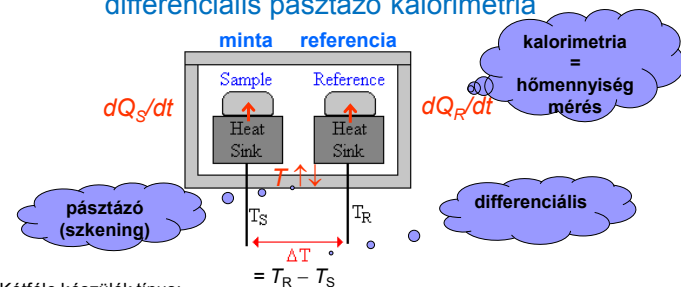
1

DSC : differential scanning calorimetry

2

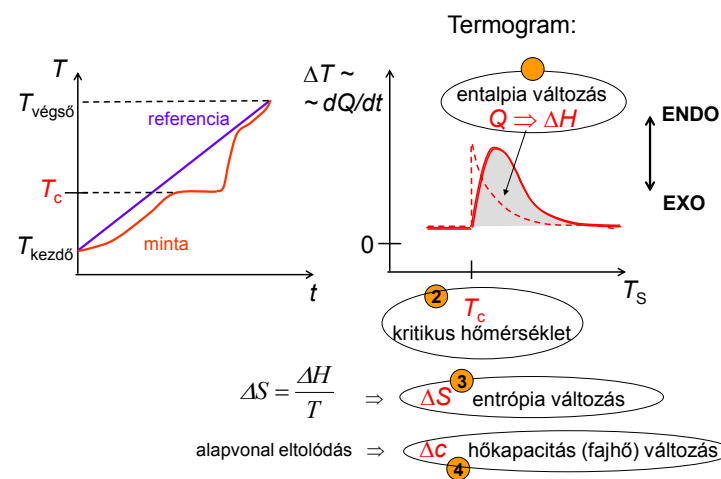
DSC: differential scanning calorimetry differenciális pásztázó kalorimetria

Kétféle készülék típus:

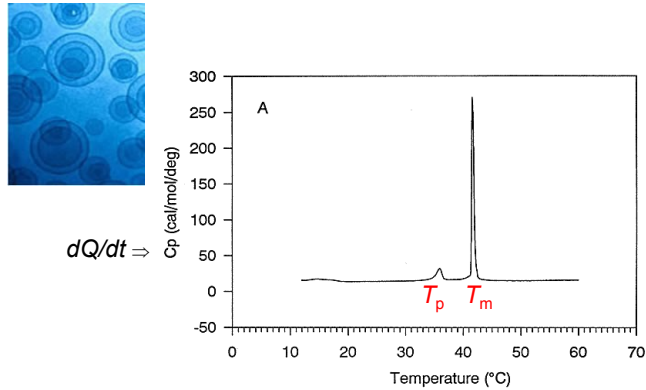
- 1 mért mennyiség: $\Delta T \Rightarrow$ fűtőtéljesítmény szabályozása, hogy $\Delta T = 0$ legyen $\Rightarrow$ mért mennyiség: $dQ_S/dt - dQ_R/dt = dQ/dt$
- 2 mért mennyiség: $\Delta T \Rightarrow$ számolás: dQ/dt

3

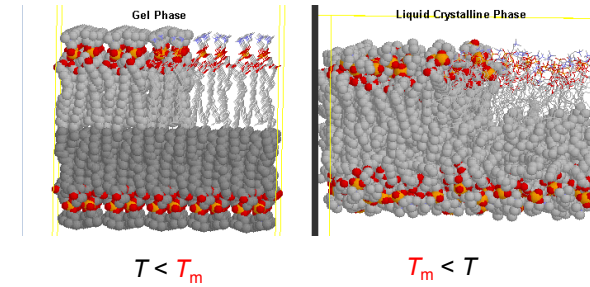

4

Példa: DPPC multilamelláris liposzóma

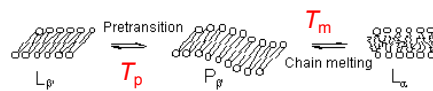
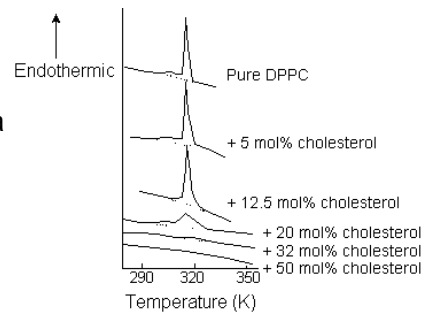
5

6

Példa:

koleszterin hatása
DPPC liposzóma
termogramjára

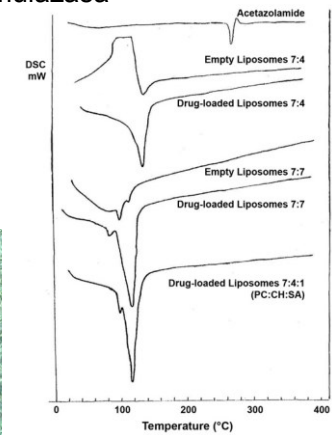
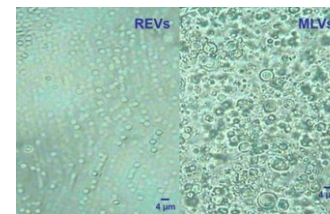

7

Példa: Acetazolamid formulázása

Glaukómában szem belnyomásának csökkentésére.
Mellékhatások: depresszió, veseelégtelenség, hányás, anorexia, ...
Lokális alkalmazás problémái: rossz vízdékonyság, kicsi permeabilitási együttható

➔ liposzóma
AAPS PharmSciTech 2007; 8 (1)

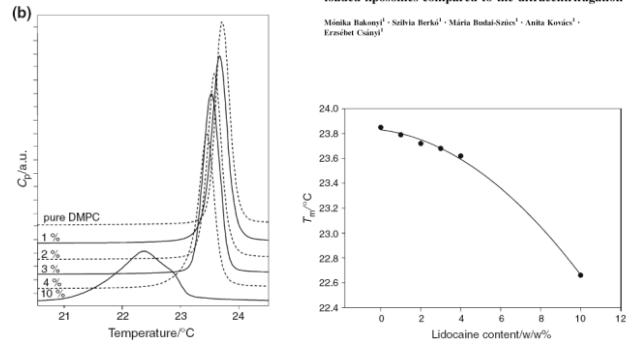
8

Példa: Lidokain bezárása liposzómába

J Therm Anal Calorim (2017) 130:1619–1625
DOI 10.1007/s10973-017-6394-1

DSC for evaluating the encapsulation efficiency of lidocaine-loaded liposomes compared to the ultracentrifugation method

Mónika Bakonyi¹ · Szilvia Berki¹ · Mária Budai-Szűcs¹ · Anikó Kovács¹ · Erzsébet Csányi¹

DSC mérésekkel megbízhatóbban meg tudták határozni a lidokain bezáródási hatásfokát.

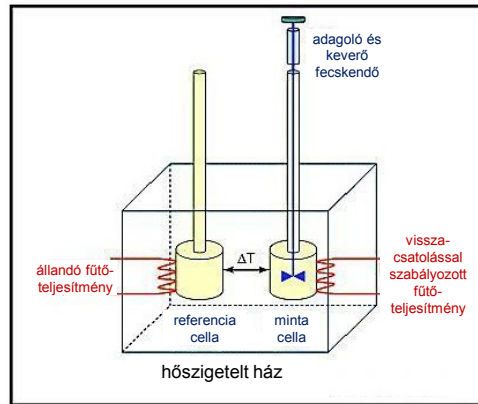
9

ITC: isotherm titration calorimetry izoterm titrációs kalorimetria

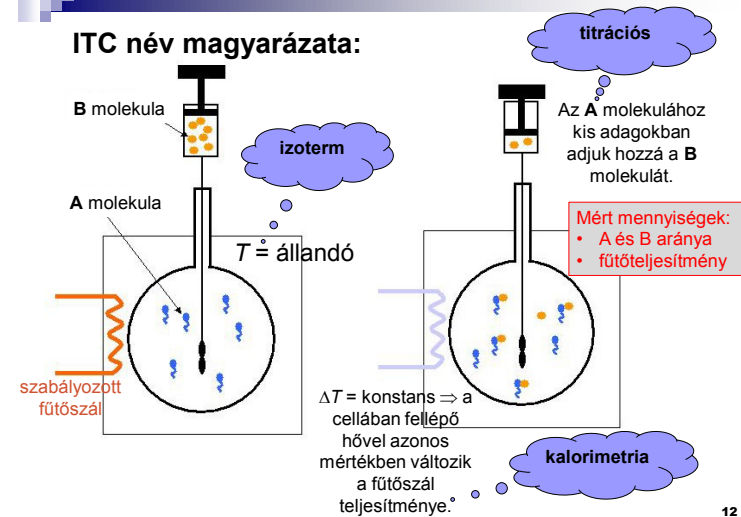
10

Felépítés:

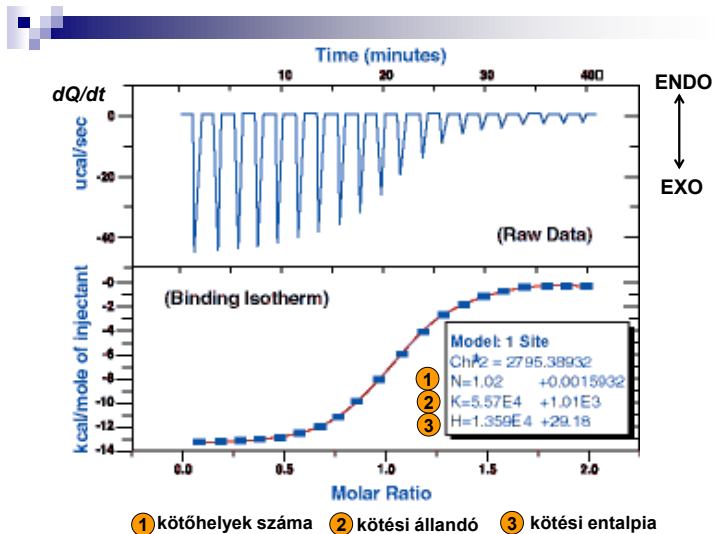

11

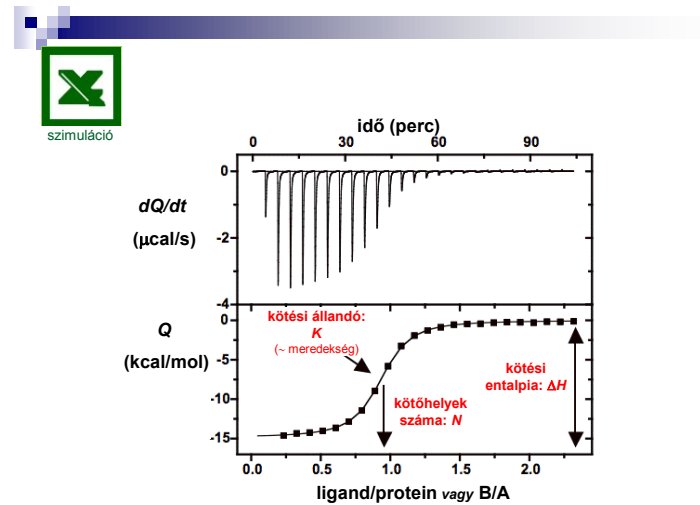
ITC név magyarázata:

12

13

14

Meghatározható mennyiségek:

$N, K, \Delta H$ +

$$\Delta G = -RT \ln K$$

$$\Delta G = \Delta H - T \cdot \Delta S$$

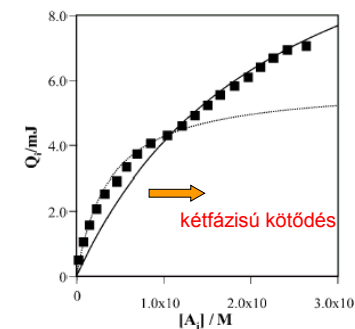
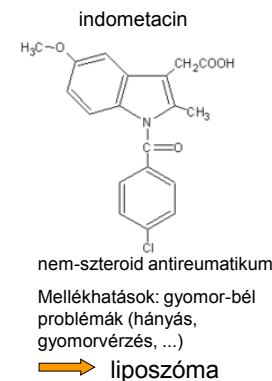
4 ΔS kötési entrópia

Példák orvosi/biológiai alkalmazásra:

- fehérje-fehérje kölcsönhatás
- fehérje-ligandum kölcsönhatás
- enzim-szubsztrát kötődés
- enzim-inhibitor kötődés
- lipid-lipid kölcsönhatás
- fehérje-lipid kölcsönhatás
- nukleinsav-fehérje kölcsönhatás
- nukleinsav-membrán kölcsönhatás
- oligomerizáció/disszociáció
- micella képződés
- gyógyszer-lipid/fehérje kölcsönhatás
- gyógyszer-felületaktív anyag khatás

15

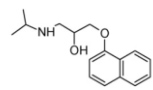
Példa: fájdalomcsillapító és liposzóma kölcsönhatása

Biophysical Journal Volume 86 February 2004 946-954
 Interaction of Antiinflammatory Drugs with EPC Liposomes:
 Calorimetric Study in a Broad Concentration Range

16

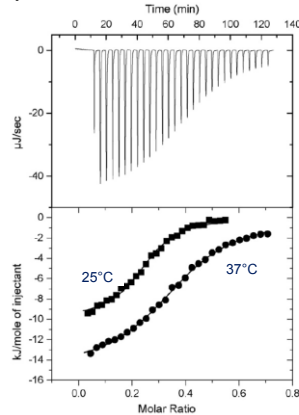
Példa: Béta-receptor blokkolók kölcsönhatása liposzómával

Propranolol

+

Liposzóma: POPC+POPG

Vizsgálták:

- ◆ koncentráció
- ◆ ionerősség
- ◆ hőmérséklet
- ◆ liposzóma méret hatását.

Colloids and Surfaces B: Biointerfaces 78 (2010) 275–282

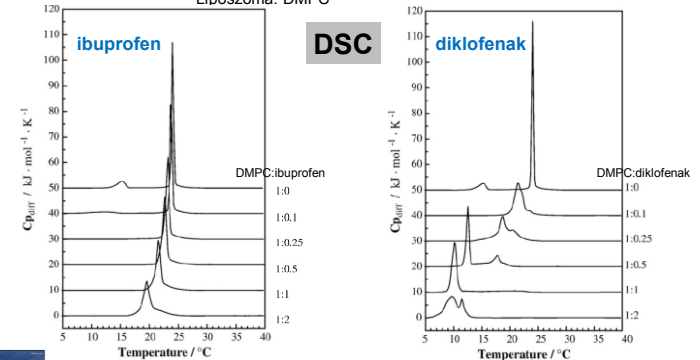
Microcalorimetric and zeta potential study on binding of drugs on liposomes

17

Példa: nem-szteroid gyulladásgátlók hatása a membránra

Nem-szteroid gyulladásgátlók: pl. ibuprofen, diklofenak, naproxen

Liposzóma: DMPC

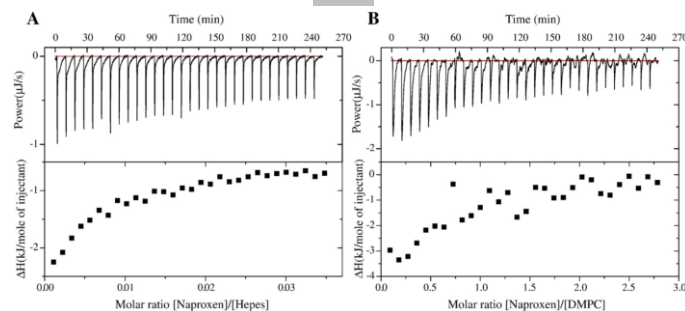
Biochimica et Biophysica Acta 1788 (2009) 1296–1303

The membrane-activity of Ibuprofen, Diclofenac, and Naproxen: A physico-chemical study with lecithin phospholipids

→ kölcsönhatás

18

ITC

→ nincs kölcsönhatás

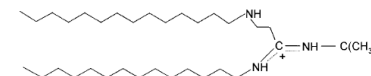
→ fluoreszcencia spektroszkópia

19

Példa: DNS és liposzóma kölcsönhatása

DNS transzfer → kationos liposzóma előnyök: gyengébb immun válasz, nagy „méretválaszték”, sejt specifikus liposzómák, ...

Liposzóma: diC14-amidin

+ plazmid DNS

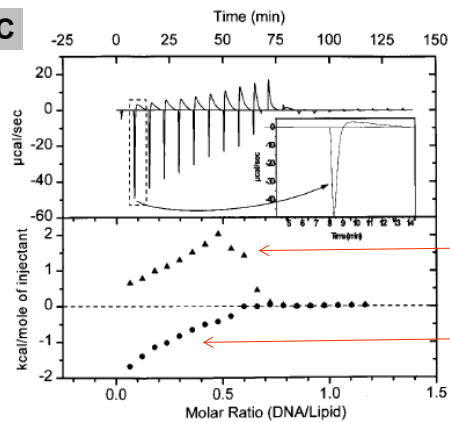
THE JOURNAL OF BIOLOGICAL CHEMISTRY
© 2000 by The American Society for Biochemistry and Molecular Biology, Inc.

Vol. 275, No. 38, Issue of September 22, pp. 29533–29538, 2000
Printed in U.S.A.

Biophysical and Structural Properties of
DNA-diC₁₄-amidine Complexes

20

ITC

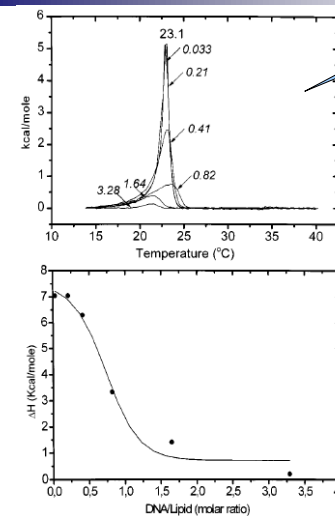

liposzóma
átrendeződés ?

kötődés

21

DSC

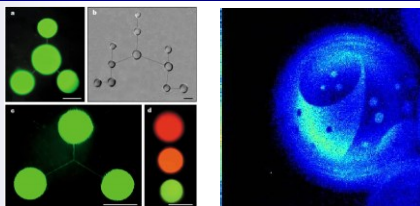
Szerkezet változás van.

De az miben áll?

fluoreszcencia
spektroszkópia

22

Fluoreszcenciás módszerek a liposzómák vizsgálatában

23

Fluoreszcencia

fluoreszcencia $\rightarrow$ lumineszcencia

Lumineszcencia: hőmérsékleti sugárzáson felüli többlet sugárzás.

Megfigyelések:

- „gyenge” kapcsolat a test hőmérsékletével $\rightarrow$ „hideg fény”
- vonalas, ill. sávos spektrum $\rightarrow$ elektrongerjesztés

24

Gerjesztés szerint:

gerjesztés módja	elnevezés	példa
fény	fotolumineszcencia (fluoreszcencia)	kinin-szulfát, foszfor, ...
röntgensugárzás.	röntgenolumin.	NaI (TI)
radioaktív sugárzás.	radiolumin.	NaI (TI)
elektromos tér	elektrolumin.	higanygőzlámpa
mechanikai hatás	tribolumin.	kockacukor
kémiai reakció	kemolumin. (biolumin.)	szentjánosbogár
hő	termolumin.	CaSO ₄ (Dy)

25

Lumineszcencia mechanizmusa

atom: $E = E_{el}$

gerjesztés emisszió

vonalas spektrum (pl. Na)

molekula: $E = E_{el} + E_v (+ E_r)$

Stokes-eltolódás: $\bar{E}_{lumin} \leq \bar{E}_{abs}$

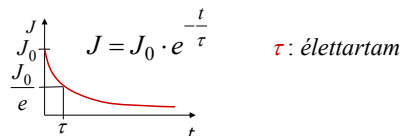
vonalas/sávos spektrum (pl. fluorescein)

sugárzás nélküli átmenet
sugárzásos átmenet

26

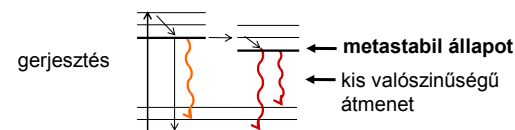
Lumineszcenciafény jellemzése

- vonalak, sávok helyzete, alakja, intenzitása
- Stokes-féle eltolódás $[\bar{E}_{lumin} \leq \bar{E}_{abs}]$
- kvantumhatásfok: $Q = \text{emittált fotonok száma} / \text{abszorbeált fotonok száma} (< 1)$
- élettartam:

27

Fluoreszcencia és foszforeszcencia

fluoreszcencia foszforeszcencia

$$\bar{E}_{phos} \leq \bar{E}_{fluo} \leq \bar{E}_{abs}$$

$$\bar{\lambda}_{abs} \leq \bar{\lambda}_{fluo} \leq \bar{\lambda}_{phos}$$

$$\tau_{fluo} \ll \tau_{phos}$$

pl. triptofán:

$$\bar{\lambda}_{fluo} = 340 \text{ nm}$$

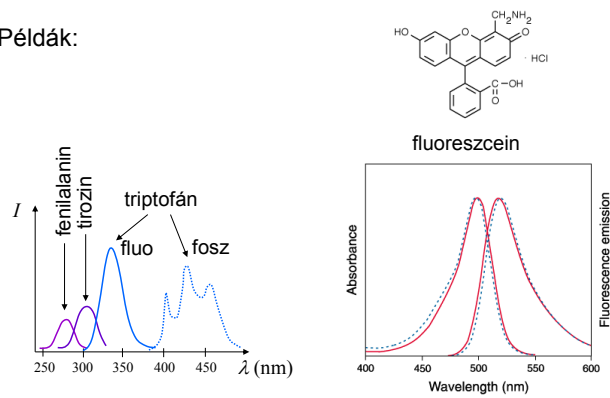
$$\bar{\lambda}_{phos} = 440 \text{ nm}$$

$$\tau_{fluo} = 0,1 - 5 \text{ ns}$$

$$\tau_{phos} = 0,001 - 5 \text{ s}$$

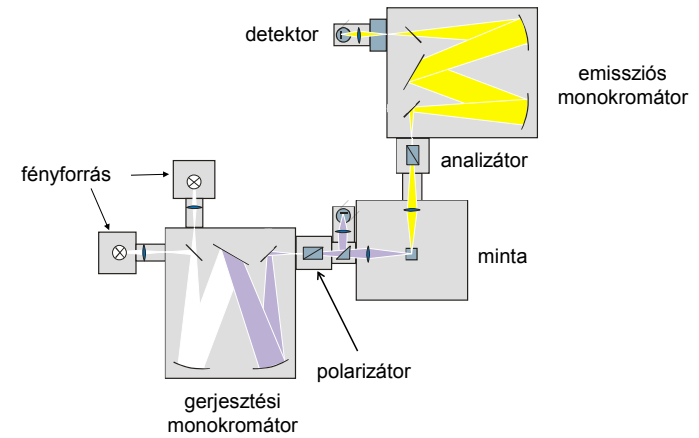
28

Példák:

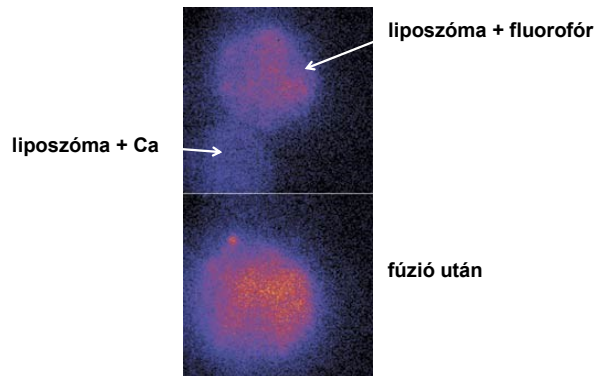
29

Mérés – luminométer felépítése

30

Példák:

31

DNS és liposzóma
köölcsönhatása
(folyt.):

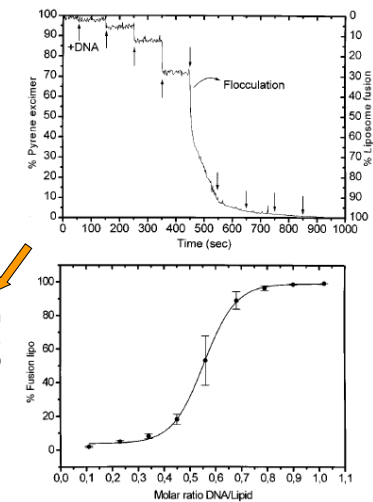
Fluorofór: pirén

Pirén excimer (~ koncentráció):

$\lambda_{\text{ger}} = 330 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{em}} = 477 \text{ nm}$

pirén
fluoreszcenciája
csökken $\Rightarrow$ fúzió

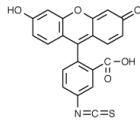

32

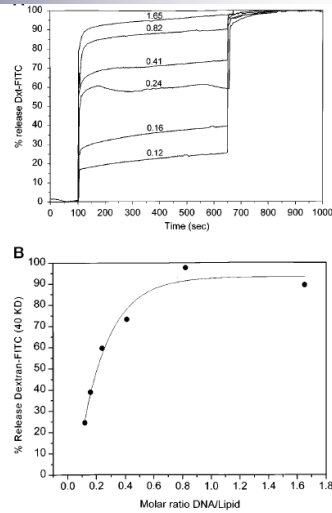

Fluorofór:
FITC-vel jelzett dextrán

(FITC: fluoreszcein-izotiocianát)

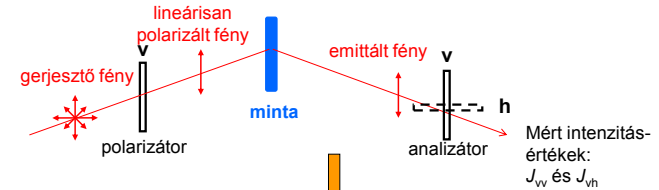

DNS destabilizálja a liposzómákat ⇒ dextrán kiáramlás, fúzió

33

Anizotrópia mérése

$$\text{anizotrópia (r): } r = \frac{J_{vv} - J_{vh}}{J_{vv} + 2 \cdot J_{vh}} = \frac{J_{vv} - J_{vh}}{J} \quad 0 \leq r \leq 1$$

1 helyett a maximális érték r_0

34

Perrin-egyenlet: $r = \frac{r_0}{1 + \tau / \phi}$ ϕ : rotációs diffúzió korrelációs ideje

$$\phi = \frac{\eta \cdot V}{kT}$$

η : viszkozitás
 V : molekula(rész) térfogata
 k : Boltzmann-állandó
 T : hőmérséklet

η : mikroviszkózitás
($1/\eta$: mikrofluiditás)

Az anizotrópia értékek átszámolhatók mikroviszkózításra. Nagyobb anizotrópia nagyobb mikroviszkózitást jelent.

35

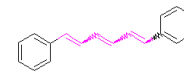
Liposzóma mikroviszkózitása a hőmérséklet függvényében:

Liposzóma: DPPC

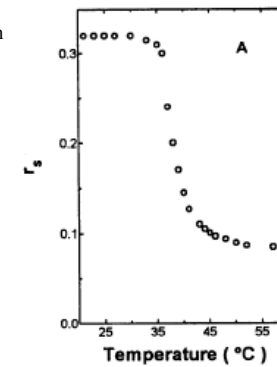
DPPC: dipalmitoil foszfatidilkolin

Fluorofór: DPH

DPH: difenil hexatrién

A fázisátalakulási hőmérséklet fölött jelentősen lecsökken a lipidréteg mikroviszkózitása.

36

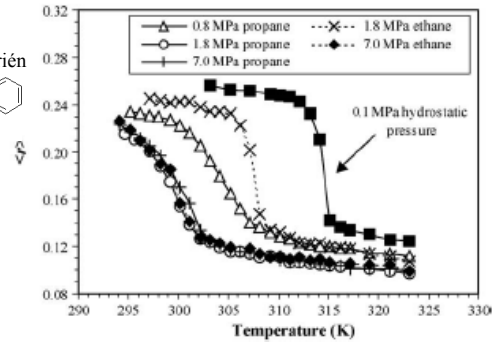
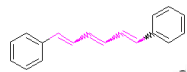
Alkánok és nyomás hatása a liposzóma mikroviszkózitására:

Liposzóma: DPPC

DPPC: dipalmitoil foszfatidilkolin

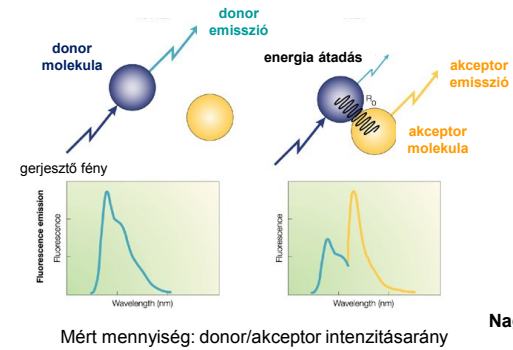
Fluorofór: DPH

DPH: difenil hexatrién

37

Förster-féle rezonancia energiatranszfer (FRET)

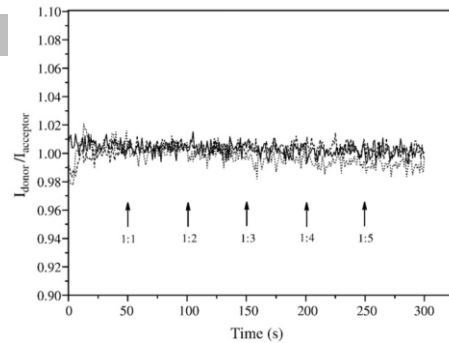

Nagyon erősen függ a távolságtól!
 „molekuláris mérőszalag”

38

Példa: nem-szteroid gyulladásgátlók (ibuprofen, diklofenak, naproxen) hatása a membránra (folytatás)

FRET

nincs változás

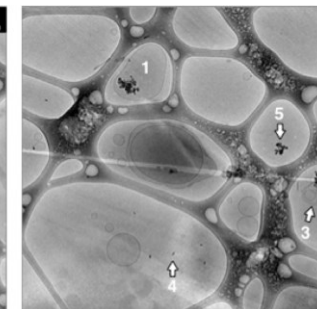
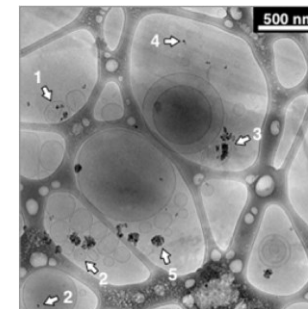
A vizsgált molekulák nem hatolnak be a lipid molekulák közé.

39

Magnetoliposzómák

Liposzóma: DPPC+koleszterin

Mágnes: Fe₃O₄ nanorészecskék

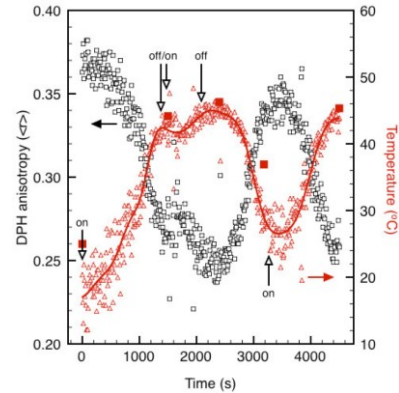
(TEM felvételek)

40

Melegítés rádióhullámokkal

$f = 281 \text{ kHz}$

Fluorofór: DPH

41

Példa: hőmérséklettel aktivált liposzóma tervezése

BASIC SCIENCE

Nanomedicine: Nanotechnology, Biology, and Medicine
10 (2014) 1243–1252

nanomedjournal.com

Original Article

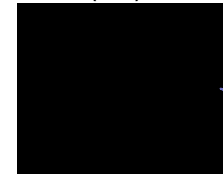
Principles of rational design of thermally targeted liposomes for local drug delivery

Roberto Tejera-Garcia, PhD¹, Petteri Parkkila, BSc¹,
Vladimir Zamotin, PhD, Paavo K.J. Kinnunen, PhD*

¹Helsinki Biophysics and Biomembrane Group, Department of Biomedical Engineering and Computational Science, School of Sciences,
Aalto University, Espoo, Finland

Received 7 January 2014; accepted 20 March 2014

**Doxorubicin
(Dox)**

citosztatikum,
a szokásos
mellékhatásokkal

Célkitűzés:
liposzómás bejuttatás, de úgy,
hogy az egészséges szövetben
minél kevesebb, a daganatban
minél több hatóanyag jelenjen
meg.

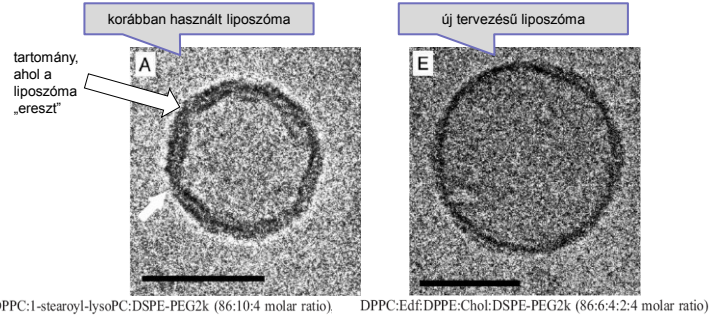
Van saját fluoreszcenciája

42

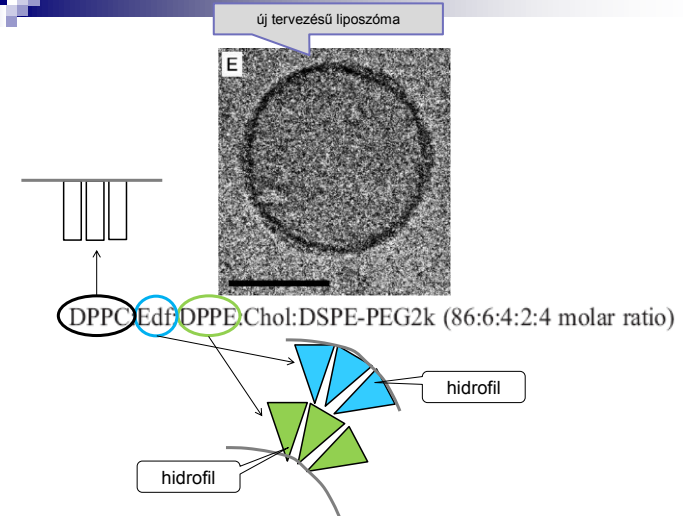
Elv:

1. Daganat lokális felmelegítése 39–41°C-ra (T_R), pl. MRlgHIFU technikával
2. Hatóanyag bezárása olyan liposzómába melynek,
  - a) gél→fluid átmeneti hőmérséklete T_R közelében van,
  - b) hatóanyag kieresztése T_R alatt minél kisebb, T_R közelében minél nagyobb.

Liposzóma tervezése:

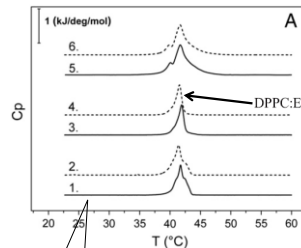
43

44

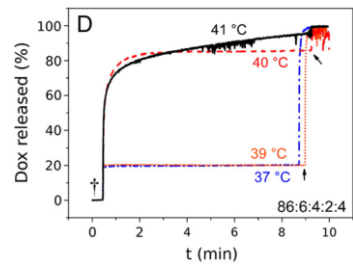

DSC:

Különböző új tervezésű liposzómák

Fluoreszcencia:

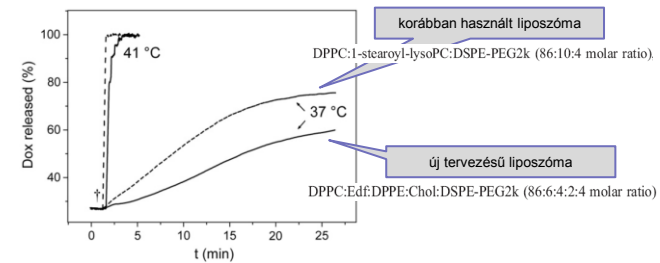

DPPC:Edf:DPPE:Chol:DSPE-PEG2k (86:6:4:2:4 molar ratio)

45

Fluoreszcencia:

46